

IV.3. СЕМІНАРСЬКІ ЗАНЯТТЯ

Тематика семінарських занять відображує поглиблене самостійне вивчення студентами історії розвитку філософських вчень на основі лекцій, підручників і додаткової літератури з наступним їхнім обговоренням під контролем і допомогою викладача.

МОДУЛЬ 1 «ВСТУП ДО ФІЛОСОФІЇ»

Тема 1. ФІЛОСОФІЯ, КОЛО ЇЇ ПРОБЛЕМ І РОЛЬ У СУСПІЛЬСТВІ / 2-4 ГОДИНИ/

Заняття 1

- 1 Поняття світогляду і його структура. Основне питання світогляду.
- 2 Історичні типи світогляду: міф, релігія, філософія.
- 3 Природа і зміст філософських проблем.
- 4 Філософія і наука. Методологічна функція філософії
- 5 Філософія в системі культури.

Література:

- Иорданский В.В. О едином ядре древних цивилизаций //Вопросы философии.-1998.-№12.-С.37-49.
- История философии: Учеб. пособие для студентов вузов. – Ростов н/Д.: Феникс, 1998.-С.6-37.
- Каган М.С. Философия как мировоззрение//Вопросы философии.-1997.-№9.-С.36-46.
- Лузан А.А. Введение в философию.- Краматорск, ДГМА 2009, С. 5-16.
- Невлева И.М. Философия: Учеб. пособие для студентов вузов. - М.:РДЛ, 2002.-С.9-20.
- Перминов В.Я. Философия как метод // Вестник МГК.-1997.-№5.-С.3-25.
- Філософія: Навч. посібник.- За ред. І.Ф. Надольного. 2-е вид., перероб. і доп.-К.: Вікар, 2001.- С.11-24.
- Философия: Учебник /Под ред. проф. В.Н. Лавриненко. - М.: Юрист, 2002. - С.14-30

Основні поняття і категорії

Світогляд, міф, релігія, філософія, методологія, матеріалізм, ідеалізм, онтологія, гносеологія, агностицизм, скептицизм, наука, культура, політика, смисложиттєві проблеми.

Тема 2. АНТИЧНА ФІЛОСОФІЯ /2 години/

- 1 Проблема буття і пізнання у філософії «досократиків».
- 2 Софісти і Сократ. Самопізнання як мета філософії. Етичний ідеалізм Сократа. (Поворот філософії до проблем людини).

- 3 Філософія Платона:
а/ вчення про буття;
б/ теорія пізнання;
у/ проблема людини і суспільства.
4 Філософія Аристотеля:
а/ вчення про буття;
б/ гносеологія Аристотеля;
у/ проблема людини і суспільства.

Література:

- Бакина В.И. Космологическое учение Гераклита Эфесского// Вестник МГУ.-1998.- №;.-С.42-55.
- Лузан А.А. Введение в философию.- Краматорск, ДГМА 2009, С.19-37.
- Невлева И.М. Философия: Учеб. пособие для студентов вузов.- М.: РДЛ, 2002.-С.43-86.
- Скирбекк Г., Гилье Н. История философии/ Пер. с англ. В.И.Кузнецова; Под ред. С.Б.Крымского. М.: Гуманит. Изд. Центр ВЛАДОС,–2001. 2001.- С.19-42, 59-76,86-99, 116-121.
- Философия: Курс лекций. М.: Центр, 1999.- С. 31-57.
- Філософія: Підручник /За ред. Горлача М.І. та ін. Харків, Консул, 2000.- С.77-101.
- Философия. Учебник для вузов.- М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2001.С.27-45.
- Шуков В.А. Апология свободомыслия Сократа//Вопросы философии.- 2001.-№12.- С.140-152.

Основні поняття і категорії

Матеріалізм, діалектика, ідеалізм, апорії, атомізм, софістика, самопізнання, етичний ідеалізм, ідея, буття, пізнання, метод, матерія, форма, рух, людина, суспільство, держава.

Тема 3. ФІЛОСОФІЯ СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ **І НОВОГО ЧАСУ /2 години/**

1 Філософія Середньовіччя:

- а/ середньовічна філософія як синтез християнства й античної філософії;
б/ вчення про буття у філософії А.Августина;
у/ предмет пізнання;
г/проблема людини і суспільства;
д/співвідношення віри та розуму, філософії та релігії у філософії Ф.Аквінського;
е/ суперечки щодо природи універсалій у середньовічній філософії.

2 Філософія Нового часу:

а/ соціально-економічні перетворення, наукова революція і їхнє відображення у філософії;

б/ Ф. Бэкон – родоначальник досвідченої науки і філософії Нового часу;

у/ емпірико-індуктивний метод Ф.Бэкона;

г/ раціонально-дедуктивний метод Р.Декарта.

3 Вчення про субстанцію у філософії Нового часу.(Б.Спіноза, Г.Ляйбниць)

Література: до Середньовічної філософії

- Канке В.А. Философия: Исторический и систематический курс: Учебник для вузов.- М.: Логос, 2000. -С.53-55.
- Лузан А.А. Введение в философию.- Краматорск, ДГМА 2009, С. 37-48.
- Мигولاتьев А.А. Философия: Учебник для вузов. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2001.- С.63-64; 67-69.
- Нестик Т.А. Тема внутреннего слова у Августина: мышление и время//Вопросы философии.-1998.- №10.- С.112-125.
- Скирбекк Г., Гилье Н. История философии/ Пер. с англ. В.И.Кузнецова; Под ред. С.Б.Крымского. М.: Гуманит. Изд. Центр ВЛАДОС,–2001. –С. 177, 183-201, 209-212, 219-230.
- Чанышев А.А. «Град земной» в эсхатологической перспективе// Вопросы философии.-1999.-№1.- С.124-136.

Література: до філософії Нового часу

- Алексеев П.В., Панин А.В. Философия.- М.: ПБОЮЛ, 2001.-С.123-133.
- Грюнбаум Р. Новая критика теологических интерпретаций физической космологии (Лейбниц и др.)//вопросы философии.-2002.-№4. - С.67-88.
- История философии. Учебник для вузов// Под ред. В.П.Кохановского, В.П.Яковлева.- Ростов н/Д: Феникс, 2001.-С.136-144, 150-155, 159-163
- Лузан А.А. Введение в философию.- Краматорск, ДГМА 2009, С.48-58.
- Розеншток-Хюсси О. Прощание с Декартом// Вопросы философии.-1997.- №12.-С.139-151.
- Скирбекк Г., Гилье Н. История философии/ Пер. с англ. В.И.Кузнецова; Под ред. С.Б.Крымского. М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС,–2001. –С.275, 310, 365-366
- Спиркин А.Г. Философия: Учебник –М.: Гардарики, 1999.- С.82-90, 95-100

Основні поняття і категорії

Неоплатонізм, гностицизм, патристика, схоластика, теологія, теоцентризм, істина, універсалії, реалізм, номіналізм, ірраціоналізм, креаціонізм, фідейзм (філософія Середньовіччя); механіцизм, метафізика, дуалізм, емпіризм, наука, досвід, індукція, дедукція, раціоналізм, сенсуалізм,

експеримент, інтуїція, субстанція, пантеїзм, атрибути, модуси, монади (філософія Нового часу).

Тема 4. НІМЕЦЬКА КЛАСИЧНА ФІЛОСОФІЯ. ФІЛОСОФІЯ МАРКСИЗМУ, /2 години/

1 Теорія пізнання та етика І. Канта

2 Абсолютний ідеалізм В.Ф.Гегеля.

а/ принцип тотожності буття і мислення;

б/ закони і категорії діалектики;

у/ система і метод Гегеля.

3 Антропологічний матеріалізм Л.Фейєрбаха.

4 Філософія марксизму:

а/ відмінність матеріалістичної діалектики від діалектики Гегеля;

б/ принцип матеріалістичного розуміння історії (К.Маркс)

Література:

- Канке В.А. Философия: Исторический и систематический курс: Учебник для вузов.- М.: Логос, 2000. -С.96-101, 103-107.
- Лузан А.А. Введение в философию.- Краматорск, ДГМА 2009, С. 59-69; 70-81.
- Мигولاتьев А.А. Философия: Учебник для вузов. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2001.- С.136-143, 147-158.
- Невлева И.М. Философия: Учеб. пособие для студентов вузов. -М.: РДЛ, 2002.-С.125-132.
- Ойзерман Т.И. Материалистическое понимание истории: плюсы и минусы//Вопросы философии.-2001.-№2.-С.3-32.
- Скирбекк Г., Гилье Н. История философии/ Пер. с англ. В.И.Кузнецова; Под ред. С.Б.Крымского. М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС,–2001.-С.441-454, 494-495.
- Філософія: Підручник /За ред. Горлача М.І. та ін. Харків: Консум, 2000. – С.185-188, 191-197.
- Философия: Учебник/Под ред. проф. В.Н.Лавриненко.- М.:Юрист, 2002.- С.127-135.
- Філософія: Підручник /За ред. Горлача М.І. та ін. Харків: Консум, 2000. – С.185-188, 191-197.
- Тиме Г. Пессимизм духа и оптимизм абсолюта (Гегель)//Вопросы философии.-2000.-№7.-С.91-104.
- Чернов Г.А. Кант. Критика чистого разума//Вопросы философии.-2000.-№2.-С.184-186.
-

Основні поняття і категорії

«Коперніканський переворот», «чистий розум», «річ у собі», апріорні форми, феномени, ноумени, трансцендентне, трансцендентальне, антиномії, «категоричний імператив», абсолютна ідея, закони і категорії

діалектики, система, метод, закони, категорії і принципи матеріалістичної діалектики, спосіб виробництва, базис, надбудова, суспільне буття, суспільна свідомість, суспільно-економічна формація.

Тема 5. ФІЛОСОФСЬКА ДУМКА УКРАЇНИ /2 години/

- 1 Єдність джерел української філософії.
- 2 Класичний період української філософії. Г.С.Сковорода.
- 3 Соціально-політичні погляди діячів Кирило-Мефодіївськ суспільства.
- 4 Філософська думка в Україні кінця ХІХ - поч. ХХ століть.

Література:

- Громов М.А. Кардиогносія П.Юркевича и традиции отечественной философии// Философская и социологическая мысль.-1996.-№3.-С.16-29;- №4.-С.21-32.
- Пич Р. Критическое рассмотрение Юркевичем философии Канта//вопросы философии.-2002.-№7.-С.107-115.
- Філософія: Підручник /За заг.ред. М.І. Горлача та ін. Харків, Консум, 2000. – С.213-221, 227-239, 280-282, 288-291, 294-296.
- Філософія: Навч. посібник /За ред. Л.В. Губерського та ін. – 2 вид., перероб. і доп. – К.; Вікар, 2001.-С.128-133, 170-176.

Основні поняття і категорії

Християнство, «книжність», християнський антропоцентризм, «три світи», «дві натури», пізнання, кардіоцентризм, ідея «спорідненої праці», «Горка республіка», неоплатонізм, «філософія серця», космизм.

Тема 6. ПРОБЛЕМА ЛЮДИНИ У НЕКЛАСИЧНІЙ ФІЛОСОФІЇ /2години/

1 Філософія життя:

- а/ трактування життя і «волі до влади» Ф.Ніцше;
- б/ критика християнства і традиційної моралі;
- в/ імморалізм. Надлюдина – носій нової моралі.

2 Філософія психоаналізу:

- а/ структура психіки людини в психоаналізі З.Фрейда;
- б/ природа несвідомого. «Лібідо» і його роль у структурі особистості;
- в0/неофрейдистське трактування природи несвідомого (К.Г.Юнг).
- г/ концепція любові О.Фромма.

3 Філософія екзистенціалізму:

- а/ соціально-історичні умови та ідейні основи екзистенціалізму;
- б/ категорія буття: буття світу і буття людини;
- в/ людське існування та свобода.

Література: Філософія життя

- Геворкян А.Р. Ницше и метафизический пессимизм//Вопросы философии.-2001.- №8 - С.157-166
- Лузан А.А. Введение в философию.- Краматорск, ДГМА 2009, С.82-94.
- Скирбекк Г., Гилье Н. История философии/ Пер. с англ. В.И.Кузнецова; Под ред. С.Б.Крымского. М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС,–2001. –С.581-590.
- Субири Х. Пять лекций о философии/ вопросы философии.-2002.-№5.- С.156-173.
- Філософія: Навч. посібник /За ред. Л.В. Губерського та ін. – 2 вид., перероб. і доп. – К.; Вікар, 2001.-С.78-84.
- Философия: Курс лекций: Учеб. Пособие для студентов вузов/ Под общей ред.В.Л.Калашникова.- М.:Гумант. изд. центр ВЛАДОС, 1999.-С.299-316.

Основні поняття і категорії

Ірраціоналізм, волюнтаризм, нігілізм, «життя», «воля», «воля до влади», християнство, мораль, імморалізм, «надлюдина».

Література до філософії психоаналізу:

- Грюнбоиз М. Сто лет психоанализа: итоги и перспектива /Вопросы философии.-1997.-№7.-С.85-99
- Дворкин Ю.А. «Ты и Оно»//Вопросы философии.-2002.-№4.-С.141-158.
- История философии: Учебник для вузов под ред. В.П. Кохановского, В.П.Яковлева.- Ростов н/Д.: Феникс , 2001.-С.303-315.
- Лекторский В.А. О некоторых философских уроках З.Фрейда //Вопросы философии.-2000.-№10.- С.4-9.
- Лузан А.А. Введение в философию.- Краматорск, ДГМА 2009, - С.95-103.
- Невлева И.М. Философия: Учеб. пособие для студентов вузов. - М.: РДЛ, 2002.-С.156-162.
- Скирбекк Г., Гилье Н. История философии/ Пер. с англ. В.И.Кузнецова; Под ред. С.Б.Крымского. М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС,–2001. –С.620-638.
- Філософія: Навч. посібник /За ред. Л.В. Губерського та ін. – 2 вид., перероб. і доп. – К.: Вікар, 2001.-С.84-88, 89-92.

Основні поняття і категорії

Фрейдизм, психоаналіз, «катартичний метод», свідомість, несвідоме, «Едипів комплекс», «лібідо», сублимація, неофрейдизм

Література до філософії екзистенціалізму

- Канке В.А. Философия: Исторический и систематический курс: Учебник для вузов.- М.: Логос, 2000. -С.116-118.
- Кохановский В.П. Философия: Учебник для вузов.- Ростов н/Д: Феникс, 1998.-С.106-115.
- Лузан А.А. Введение в философию.- Краматорск, ДГМА 2009, С.104-115.
- Мильдон К. Ещё раз об экзистенциальной философии//Вопросы философии.-2002.-№3.-С.32-42.
- Невлева И.М. Философия: Учеб. пособие для студентов вузов. -М.: РДЛ, 2002.-С.140-146.
- Філософія: Навч. посібник /За ред. Л.В. Губерського та ін. – 2 вид., перероб. і доп. – К.; Вікар, 2001.-С.92-102.

Основні поняття і категорії

Ірраціоналізм, екзистенція, існування, «буття свідомості», «буття – до - смерті», «модуси», відчуження, «прикордонна ситуація», свобода.

Тема 7. ТЕОРЕТИКО-ПІЗНАВАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ У ФІЛОСОФІЇ ХХ СТОЛІТТЯ /2-4 години/

Заняття 1

1 Неопозитивізм.

- а) виникнення й етапи розвитку позитивізму.
- б) неопозитивізм і його трактування предмету філософії.
- в) принципи неопозитивізму (верифікації, фальсифікації, конвенціоналізму).

Основні поняття і категорії

Позитивізм, неопозитивізм, логічний позитивізм, філософія семантичного аналізу, фізикалізм, верифікація, фальсифікація, конвенціоналізм, постпозитивізм, прагматизм, істина.

Заняття 2

1 Феноменологія і герменевтика

- а) Феноменологія – нове обґрунтування логіки і теорії пізнання. Поняття істини.
- б) Герменевтика як спосіб філософствування; антична і середньовічна герменевтика.
- в) Герменевтика свідомості і герменевтика буття як форми філософської герменевтики.

2 Прагматизм.

- а) Характерні ідеї філософської концепції прагматизму.
- б) Критика традиційного поняття істини в прагматичних концепціях.

Література:

- История философии: учебник для вузов/ В. Ильин – СПб: Питер, 2003. - С.404-417, 441 – 447.
- Канке В.А. Философия. Учебник. - М.: Логос, – 2002. –С. 118-141.
- Касьянов В.В. История философии: сдаем экзамен, -Ростов н/Д, 2003. - С.267-272, С.273-278.
- Лузан А.А. Введение в философию.- Краматорск, ДГМА 2009, С.116-134.
- Мареев С.Н., Мареева Е.В. История философии (общий курс): Уч. пособие – М.: Академический Проект, 2003. – С.681-691.
- Мигولاتьев А.А. Философия: - М.: Юнити - Дана, 2001.- С.217-220, 237-244.
- Скирбекк Г., Гилье Н. История философии/ Пер. с англ. В.И.Кузнецова; Под ред. С.Б.Крымского. М.: Гуманит. Изд. Центр ВЛАДОС,–2001. - С.703-729, 764-770
- Спиркин А.Г. Философия. Учебник. – Изд. 2-е. – М.: Гардарики, 2002. – С. 169-170, 170-172, 172-173, 176, 192-200.
- Философия под ред. Зотова А.Ф.-С.285-330, 221-239, 240-284.

Основні поняття і категорії

Позитивізм, неопозитивізм, логічний позитивізм, філософія семантичного аналізу, фізикалізм, верифікація, фальсифікація, конвенціоналізм, постпозитивізм, прагматизм, прагматична максима, істина, феномен, феноменологія, герменевтика, герменевтика свідомості, герменевтика буття